

Veden vartija -oppimateriaali

Katkelma Kalle Kinnusen *Veden vartija* – *Teemestarin kirjasta elokuvaksi* -teoksesta

Kulttuurien välissä

Aivan alkuvaiheessa käsikirjoitus oli englanninkielinen. Elokuvahanke kantoi kirjan nimeä *Memory of Water*.

Rautsi kirjoitti neljä ensimmäistä versiota englanniksi. Elokuvaa ei välttämättä ollut määrä tehdä englannin kielellä, mutta kyse oli käytännön tarpeesta: koska kansainvälisen rahoituksen haku oli kesken ja rahoittajilla piti olla mahdollisuus kommentoida käsikirjoitusversioita, käsikirjoituksen piti olla luettavissa yhteisellä kielellä.

”Englanninkielisyyttä harkittiin. Kieli on asia, jota täytyy hyvin vakavasti ajatella. Mitkä ovat ne seikat, joista eniten haluaa pitää kiinni?” Saarela pohtii.

Tuntui oikealta, että kieli olisi suomi, koska kirja oli suomalainen ja sen hahmot puhuivat suomea.

”Keskusteluissa käytiin läpi monia vaihtoehtoja. Koska kyseessä on Skandinavian unioni, voisiko olla sekaisin suomea, norjaa, saamea ja ruotsia jotenkin organisesti?”

Eri vaiheissa kielikysymyksestä konsultoitin Emmi Itärantaa sekä Ylen rahoituspäätöksen tehnyt Erkki Astalaa.

”Emmi sanoi, että näkee tämän suomenkielisenä, muttei hänellä ole tiukkaa kantaa. Astala oli vahvasti sitä mieltä, että ei muulla kielellä kuin suomeksi”, Saarela muistelee.

Kesällä ja syksyllä 2017 Rautsi työsti käsikirjoitusversiota numero viisi, ja siitä tuli ensimmäinen suomenkielinen versio.

Rautsille suomenkielisyys oli iloinen uutinen. Aina ensimmäisistä käsikirjoittajahaaveista alkaen hänen mielessään oli kummitellut toive päästä kirjoittamaan suomenkielistä vakavasti otettavaa tieteisdraamaa. Ja sellaisesta voisi nyt tulla hänen ensimmäinen elokuvansa.

Toisaalta muutostyö oli hankalampi kuin Rautsi oli ennakoanut. Tapa, jolla amerikkalaisissa elokuvissa selitetään asioita dialogissa, on iskostunut yleisöön. Suomeksi vastaava selittävä puhe, ekspositiodialogi, kuulostaisi kummalliselta. Samalla piti päättää, kuinka paljon puheessa sopi olla kirjakielisyyttä.

”Miten tulevaisuudessa puhutaan? Sujuvuus on lopulta tärkeintä. Ei pidä rakentaa hahmojen ja katsojan väliin väkisin muuria jollain keksityllä kielellä tai puhettavalla. Se olisi kotimaisille katsojille aivan aiheeton hankaluus”, Rautsi summaa.

Rautsi kuvailee viidennen käsikirjoitusversion työstämistä piinalliseksi: hän ei kyennyt oikein keskittymään muuhun kuin siihen, miten dialogista tulisi luontevaa.

”Kieli on paitsi kommunikaation väline, myös kulttuurinen side. Jälkikäteen voi sanoa, että minusta olisi tuntunut oudolta kirjoittaa tämä tarina englanniksi. Suomeen samastun helpommin, ymmärrän sitä paremmin.”

Elokuvan kieli kuitenkin saattoi yhä vaihtua. Rahoitushuomion kohdistuessa yhä enemmän Norjan suuntaan pöydällä kävi vaihtoehto elokuvan pääkielen muuttamisesta norjaksi. Samoin saamen kielen osuus oli välillä nousemassa ainakin suomen rinnalle. Taustatutkijana oli nuori saamelaistaustainen käsikirjoittaja Sinituuli Kalttopää.

Saarela ja hankkeen linjatuottaja Tiina-Mari Pitkänen vierailivat heinäkuussa 2018 alkuperäiskansojen Riddu Riddu -festivaaleilla Tromssan Kaivuonossa. Siellä koekuvattiin saamelaisia näyttelijöitä. *Teemestarin kirjassa* oli itkijänaisia, mutta ajatuksena oli etnisen elementin syventäminen.

Koekuvattujen joukossa oli norjansaamelaisia näyttelijöitä. Koekuvattuihin rooleihin kuuluivat Noria ja hänen isänsä.

”Elokuvan ihmisten kulttuuriset taustat ovat moninaisia. Tuolloisessa ajatuksessa Noria olisi saamelaissukua. Japanilaisessa ja saamelaisessa kulttuurissa luontosuhde on erityinen, ja saamelaisilla on teekulttuuria. Haimme tapaa yhdistää näitä elementtejä tulevaisuuden ihmiskuvaan”, Saarela kertoo.

”Nopeasti ymmärsimme, että se olisi ollut ulkokohtaista. Siinä alettaisiin pohtia alkuperäiskansojen tukien merkitystä rahoituskokonaisuuteen, missä taas olisi riski mennä laskelmoinnin puolelle”, Saarela kuvailee.

Saamelaisyhteyden ei tulisi olla vain kommentti tai vihjaus. Ainakaan siitä ei saisi tulla koristemaista vaikutelmaa. Mikäli saamelaiskulttuuri olisi läsnä, sen pitäisi olla perusteltua ja kunnioittavaa.

Lopulliseen elokuvaan tuotiin lohtulauluja laulava itkijänainen ja joikausta. Hahmojen kulttuurista alkuperää ei tuoda esiin, mutta läsnä on vihjaus muinaiseen kieleen.

Vuoteen 2018 mennessä englanninkielisyyden perustelu, tähtinäyttelijöihin perustuva rahoitusvaihtoehto, oli unohdettu.

--

Lähde: Kalle Kinnunen, *Veden vartija – Teemestarin kirjasta elokuvaksi* (Teos, 2022), s. 63–64.